

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

НАКАЗ

« 17 » листопада 2022 року

№ 3Dd-o

м. Одеса

*«Про затвердження «Плану заходів
щодо сприяння функціонуванню української
мови в ОНМедУ»*

На виконання Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», листа департаменту охорони здоров'я Одеської обласної військової адміністрації від 18.08.2022р. № 3991/08/08-04/2-22/7612 та рішення ректорату ОНМедУ від 15.11.2022 року протокол №23,

НАКАЗУЮ:

1. Ввести в дію «План заходів щодо сприяння функціонуванню української мови в ОНМедУ» (додаток 1 до наказу).
2. З метою активного моніторингу виконання положень Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (далі – Закон) та «Плану заходів щодо сприяння функціонуванню української мови в ОНМедУ» (далі – План) утворити постійно діючу комісію (далі – Комісія) у складі:
голова комісії:
- Ольга СІКОРСЬКА, завідувачка кафедрою суспільних наук;
члени комісії:
- Руслан ВАСТЯНОВ, завідувач кафедри загальної та клінічної патологічної фізіології ОНМедУ,
- Тамара ЛЕВИЦЬКА, директорка музею ОНМедУ,
- Наталія АНТРОПОВА, заступниця директорки бібліотеки ОНМедУ,
- Інна БАРВИНЕНКО, начальниця прес-служби ОНМедУ,
- Валерія ЛАДИЖЕНСЬКА, голова первинної профспілкової організації студентів ОНМедУ,
- Вікторія НАГОРНА, провідний фахівець ректорату, секретар комісії.
Голова Комісії може долучати до моніторингу та консультацій інших осіб залежно від ситуацій.
3. Комісії постійно проводити роз'яснювальну роботу, моніторинг та надавати ректору не рідше рази на місяць звіти про впровадження Плану та пропозиції щодо дотримання норм Закону в ОНМедУ.
4. Завідувачу канцелярії та архівних справ Руслану КОСЮЗІ:

4.1. довести даний наказ до відома всім керівникам структурних підрозділів, відділів та завідувачам кафедр ОНМедУ;

4.2. враховуючи статтю 9 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» щодо обов'язкового володіння державної мови керівниками закладів освіти всіх форм власності, педагогічними, науково-педагогічними і науковими працівниками, медичними працівниками державних і комунальних закладів охорони здоров'я, направити для ретельного вивчення та подальшого застосування в роботі всім керівникам структурних підрозділів, відділів та завідувачам кафедр ОНМедУ:

- рекомендації Уповноваженого із захисту державної мови щодо норм Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», та Кодексу України про адміністративні правопорушення, які стосуються обов'язкового застосування державної мови у діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності (додаток 2 до наказу);

- рекомендації Уповноваженого із захисту державної мови щодо норм Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», які стосуються застосування державної мови у діяльності закладів охорони здоров'я (додаток 3 до наказу);

- рекомендації Уповноваженого із захисту державної мови щодо застосування державної мови у діяльності закладів освіти всіх форм власності (додаток 4 до наказу);

- рекомендації Уповноваженого із захисту державної мови щодо норм Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», які стосуються обов'язкового застосування державної мови у діяльності органів державної влади, підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності та у сфері освіти (додаток 5 до наказу).

5. Контроль за виконанням даного наказу покласти на проректора з науково-педагогічної роботи Костянтина ТАЛАЛАЄВА.

Ректор

Валерій ЗАПОРОЖАН

«Затверджено»

Ректор,
академік НАМН
Валерій ЗАПОРОЖАН
«___» _____ 2022 р.

План
заходів щодо сприяння функціонуванню української мови в ОНМедУ

№ п/п	Захід	Відповідальні	Терміни виконання
1.	Провести інформаційно-просвітницьку та роз'яснювальну роботу серед професорсько-викладацького складу, студентів щодо законодавчої та нормативно-правової бази про статус української мови	Комісія, керівники підрозділів, завідувачі кафедр	Листопад-грудень 2022 року
2.	Ознайомлювати нових співробітників ОНМедУ з нормативно-правовими і розпорядчими документами з питань розвитку та впровадження державної мови у навчальний процес	Комісія	Постійно
3.	Здійснювати освітній процес в ОНМедУ відповідно до вимог законодавства України про державну мову, в тому числі, але не тільки: - робочі навчальні плани та програми; - навчально-методичне забезпечення навчальних дисциплін; - екзаменаційні матеріали; - матеріали предметних (циклових) комісій; - матеріали методичних кабінетів	Центр інформаційного аналізу та внутрішнього контролю якості освіти, навчально-методичний кабінет, декани факультетів.	Протягом року
4.	Створити комісію і проводити моніторинг стану функціонування української мови в ОНМедУ	Проректор з науково-педагогічної роботи Костянтин ТАЛАЛАЄВ	Протягом року.
5.	Організувати і проводити співбесіди з питань володіння українською мовою працівників під час проходження конкурсів на заміщення вакантних посад.	Відділ кадрів. кафедра суспільних наук	Поостійно

6.	З метою опанування українською мовою та її застосування у веденні ділової документації та викладанні: - організувати консультативну роботу; - забезпечити україномовну підготовку та перепідготовку професорсько-викладацького складу (курси з вивчення української мови для викладачів для подальшого складання іспиту на отримання сертифікату); - безоплатні курси «Інтенсивний курс вивчення української мови для студентів міжнародного факультету» (дистанційно); - ввести елективний курс для студентів старших курсів «Комунікативні ознаки культури мовлення»	Кафедра суспільних наук	Протягом року.
7.	Подальша робота із забезпечення навчального процесу україномовними підручниками, посібниками, термінологічними словниками, підготовленими співробітниками ОНМедУ. Вдосконалення інформаційних матеріалів в електронній бібліотеці університету	Завідувачі кафедр, директор бібліотеки	Протягом року.
8.	З метою посилення професійної орієнтації студентів на практичних (семінарських) заняттях удосконалити матеріально-технічне забезпечення кафедр ОНМедУ (наочність українською мовою, інтерактивні дошки тощо).	Декани факультетів	Протягом року
9.	Організація позааудиторної роботи зі студентами та аспірантами (проведення зустрічей з українськими поетами-медиками, відвідування театрів, музеїв для виховання у молоді розуміння важливості розвитку і використання державної мови, національних мов, традицій держави, її культури). Ведення творчо-пошукової, науково-дослідницької, історико-краєзнавчої роботи	Декани факультетів, завідувачі кафедр, директор музею, Директор бібліотеки	Протягом року.
10.	Забезпечити організацію та проведення Тижня української писемності та мови, Шевченківських днів, Міжнародного дня рідної мови, Дня вишиванки, Дня Незалежності.	Проректор науково-педагогічної роботи Костянтин ТАЛАЛАЄВ, декани факультетів,	3 За календарем

		кафедра суспільних наук, завідувачі кафедр	
11.	Сприяти участі студентів у конкурсах творчо-пошукових і науково- дослідницьких робіт з історії України, української мови	Проректор з науково- педагогічної роботи Костянтин ТАЛАЛАЄВ	За календарем
12.	Щосеместровий звіт кафедр щодо стану та покращення викладання навчальних дисциплін українською мовою	Декани факультетів, завідувачі кафедр, центр інформаційного аналізу та внутрішнього контролю якості освіти	Січень, червень

ПОГОДЖЕНО:

Проректор з науково-
педагогічної роботи

Костянтин Талалаєв

**Рекомендації Уповноваженого із захисту державної мови
щодо норм Закону України «Про забезпечення функціонування
української мови як державної» та Кодексу України про адміністративні
правопорушення, які стосуються обов'язкового застосування державної
мови у діяльності органів державної влади, органів місцевого
самоврядування, підприємств, установ та організацій державної і
комунальної форм власності**

1. Згідно з пунктами 1, 2, 3, 4 та 16 частини першої статті 9 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (далі – Закон) володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків зобов'язані члени Кабінету Міністрів України, перші заступники та заступники міністрів, керівники інших центральних органів виконавчої влади та їх заступники, голови місцевих державних адміністрацій, їх перші заступники та заступники, депутати місцевих рад, посадові особи органів місцевого самоврядування, державні службовці, посадові та службові особи підприємств, установ і організацій державної і комунальної форм власності.

2. Відповідно до частини першої статті 12 Закону робочою мовою діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності, у тому числі мовою засідань, заходів, зустрічей та мовою робочого спілкування, є державна мова.

3. Відповідно до частини першої статті 6 Закону кожний громадянин України зобов'язаний володіти державною мовою. Конституційний Суд України у рішенні від 14.07.2021 у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» наголосив на тому, що громадянин України не має обов'язку володіти іншою мовою, ніж державна, тому надання йому поза його волею інформації іншою мовою, ніж державна, є порушенням його прав, що є несумісним із Конституцією України.

З огляду на зазначене інформування громадян України посадовими та службовими особами з питань діяльності відповідних органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності безпосередньо, через засоби масової інформації або за допомогою сучасних засобів комунікації в мережі Інтернет має здійснюватися державною мовою.

3. Відповідно до статті 13 Закону мовою нормативно-правових актів і актів індивідуальної дії, діловодства і документообігу органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування є державна мова. Мовою локальних актів, що регулюють діяльність підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності, є державна мова. Органи державної влади, органи влади

Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації державної і комунальної форм власності беруть до розгляду документи, складені державною мовою, крім випадків, визначених Законом.

Відповіді на звернення фізичних та юридичних осіб до органів державної влади, органів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності надаються державною мовою, якщо інше не встановлено Законом.

4. Відповідно до частин третьої та четвертої статті 27 Закону у роботі органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій державної і комунальної форм власності використовуються винятково комп'ютерні програми з користувацьким інтерфейсом державною мовою. Під час закупівлі комп'ютерних програм для органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій державної і комунальної форм власності обов'язковою умовою є наявність користувацького інтерфейсу державною мовою.

5. Частиною шостою статті 27 Закону, визначено, що інтернет-представництва (в тому числі веб-сайти, веб-сторінки в соціальних мережах) органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій державної і комунальної форм власності виконуються державною мовою. Версія інтернет-представництва державною мовою повинна мати не менше за обсягом та змістом інформації, ніж іншомовні версії, та завантажуватись за замовчуванням для користувачів в Україні.

6. Також звертаю увагу, що відповідно до статті 28 Закону інформація для загального ознайомлення (оголошення, зокрема ті, які містять публічну пропозицію укласти договір, показники, вказівники, вивіски, повідомлення, написи та інша публічно розміщена текстова, візуальна і звукова інформація, що використовується або може використовуватися для інформування необмеженого кола осіб про товари, роботи, послуги, певних суб'єктів господарювання, посадових, службових осіб підприємств або органів державної влади, органів місцевого самоврядування) подається державною мовою, якщо інше не встановлено Законом.

7. Відповідно до частини першої статті 29 Закону мовою публічних заходів є державна мова. Публічними заходами є, зокрема, збори, конференції, мітинги, виставки, навчальні курси, семінари, тренінги, дискусії, форуми, інші заходи, доступні або відкриті для учасників таких заходів вільно чи за запрошенням, за плату чи безоплатно, постійно, періодично, одноразово або час від часу, що організовуються повністю або частково органами державної влади, органами місцевого самоврядування, державними установами, організаціями, а також суб'єктами господарювання, власниками (засновниками, учасниками, акціонерами) яких є держава або територіальна громада незалежно від частки цієї власності.

8. Відповідно до норм статті 30 Закону мовою обслуговування споживачів в Україні є державна мова. Підприємства, установи та організації всіх форм власності, фізичні особи-підприємці, інші суб'єкти господарювання, що

обслуговують споживачів здійснюють обслуговування та надають інформацію з про товари (послуги), у тому числі через інтернет-магазини та інтернет-каталоги, державною мовою. Інформація про товари та послуги на території України надається державною мовою. Виробники (виконавці, продавці) в Україні всіх форм власності надають споживачам інформацію про вироби (товари), роботи чи послуги державною мовою. Інформація про вироби (товари), роботи чи послуги доводиться до відома споживача в порядку, у спосіб та в обсязі, що визначені Законом України «Про захист прав споживачів».

У разі якщо, крім державної, інформація про товари та послуги надається також іншими мовами, обсяг інформації про товари та послуги державною мовою не може бути меншими за обов'язковий обсяг інформації згідно з вимогами, встановленими Законом України «Про захист прав споживачів». На прохання клієнта його персональне обслуговування може здійснюватися також іншою мовою, прийнятною для сторін.

9. Згідно із нормами статей 37 та 38 Закону мовою листування юридичних осіб, зареєстрованих в Україні, з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями державної і комунальної форм власності в Україні є державна мова. На звернення, викладені державною мовою, юридичні особи, зареєстровані в Україні, надають відповідь державною мовою.

10. Звертаю особливу увагу на те, що 16 липня 2022 року набрав чинності підпункт 1 пункту 7 розділу IX «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», відповідно до якого запроваджуються нові норми Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), а саме: стаття 18852 стосовно порушення закону щодо функціонування і застосування української мови як державної та стаття 18853 щодо невиконання законних вимог Уповноваженого із захисту державної мови під час здійснення ним державного контролю за застосуванням державної мови.

Відповідно до нових норм КУпАП передбачена адміністративна відповідальність щодо безпосередніх порушників. Так, за порушення вимог Закону щодо застосування державної мови під час засідань, заходів, зустрічей і робочого спілкування, в актах, діловодстві та документообігу в органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим і органах місцевого самоврядування, на державних і комунальних підприємствах, в установах та організаціях, інших суб'єктах господарювання державної і комунальної форми власності, у судочинстві та діловодстві у судах України, в органах правопорядку, розвідувальних органах, державних органах спеціального

призначення з правоохоронними функціями, на державному кордоні України, у процесі виборів та референдумів, у міжнародних договорах України передбачено накладення штрафу від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або попередження, якщо порушення вчинене вперше.

За порушення вимог щодо застосування державної мови у сфері освіти, науки, культури, книговидавання, у користувацьких інтерфейсах комп'ютерних програм та веб-сайтів, у сфері інформації для загального ознайомлення, 4 публічних заходів, технічної і проектної документації, реклами, охорони здоров'я, спорту, телекомунікацій та поштового зв'язку, транспорту передбачено накладення штрафу від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або попередження, якщо порушення вчинене вперше.

За повторне протягом року вчинення порушення на порушників може накладатися штраф у розмірі від 500 до 700 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (8500-11900 грн).

Вимогами статті 18853 КУпАП визначено, що повторне невиконання законних вимог Уповноваженого із захисту державної мови під час здійснення ним державного контролю за застосуванням державної мови тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (1700-3400 грн).

Рекомендації
Уповноваженого із захисту державної мови
щодо норм Закону України «Про забезпечення функціонування
української мови як державної», які стосуються застосування державної
мови у діяльності закладів охорони здоров'я

16 липня 2019 року набрав чинності Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (далі – Закон). Відповідно до частини першої статті 49 Закону з метою сприяння функціонуванню української мови як державної у визначених Законом сферах суспільного життя на всій території України діє Уповноважений із захисту державної мови.

Завданнями Уповноваженого є захист української мови як державної, а також захист права громадян України на отримання державною мовою інформації та послуг у сферах суспільного життя, у тому числі у сфері охорони здоров'я.

Згідно з пунктами 3, 15 та 16 частини першої статті 9 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (далі – Закон) володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків зобов'язані державні службовці, медичні працівники державних і комунальних закладів охорони здоров'я, посадові та службові особи підприємств, установ і організацій державної і комунальної форм власності.

Відповідно до статті 28 Закону інформація для загального ознайомлення (оголошення, зокрема ті, які містять публічну пропозицію укласти договір, показники, вказівники, вивіски, повідомлення, написи та інша публічно розміщена текстова, візуальна і звукова інформація, що використовується або може використовуватися для інформування необмеженого кола осіб про товари, роботи, послуги, певних суб'єктів господарювання, посадових, службових осіб підприємств або органів державної влади, органів місцевого самоврядування) подається державною мовою, якщо інше не встановлено Законом.

Стаття 33 Закону передбачає, що мовою у сфері охорони здоров'я, медичної допомоги та медичного обслуговування є державна мова. На прохання особи, яка звертається за наданням медичної допомоги чи послуг з медичного обслуговування, її персональне обслуговування може здійснюватися також іншою мовою, прийнятною для сторін.

Заклади охорони здоров'я складають документи, які стосуються стану здоров'я пацієнтів, державною мовою.

Мовою актів, які регулюють діяльність закладів охорони здоров'я, діловодства та документообігу, є державна мова.

Заклади охорони здоров'я використовують у своїх документах медичну термінологію відповідно до стандартів, визначених Національною комісією зі стандартів державної мови

Маркування лікарських засобів та медичних виробів, а також тексти інструкцій про їх застосування, виконуються державною мовою. Маркування лікарських засобів та медичних виробів, що підлягають закупівлі спеціалізованою організацією, яка здійснює закупівлі, на виконання угоди щодо закупівлі між центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, і відповідною спеціалізованою організацією, яка здійснює закупівлі, та тексти інструкцій щодо їх застосування можуть бути виконані мовою оригіналу.

Маркування лікарських засобів та медичних виробів, які закуповуються особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України, а також інструкції про застосування та короткі характеристики таких лікарських засобів та медичних виробів можуть викладатися мовою оригіналу (мовою, відмінною від державної), за умови забезпечення постачальником супроводу кожної упаковки лікарського засобу чи медичного виробу, що ввозиться на територію України, копією засвідченого підписом заявника або уповноваженого ним представника (для лікарських засобів), або уповноваженого представника (для медичних виробів) перекладу тексту маркування та інструкції про застосування і короткої характеристики такого лікарського засобу або медичного виробу державною мовою, у випадках, передбачених законом.

Додатково звертаю увагу, що у разі ввезення на територію України незареєстрованого лікарського засобу з метою постачання за результатами закупівлі, проведеної особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров'я за кошти державного бюджету, або закупівлі, проведеної із залученням особи, уповноваженої на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, за кошти місцевих бюджетів, маркування, а також інструкція про застосування такого лікарського засобу та коротка характеристика такого лікарського засобу можуть викладатися мовою оригіналу (мовою, відмінною від державної), за умови забезпечення постачальником супроводу кожної упаковки лікарського засобу, що ввозиться, копією засвідченого підписом уповноваженої на це особи центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, перекладу тексту маркування та інструкції про застосування/короткої характеристики лікарського засобу державною мовою.

Відповідно до норм статей 37 та 38 Закону мовою листування юридичних осіб, зареєстрованих в Україні, з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями державної і комунальної форм власності в Україні, є державна мова. На звернення, викладені державною мовою, юридичні особи, зареєстровані в Україні, надають відповідь державною мовою.

Додатково повідомляю, що згідно із частиною першою статті 4 Закону України «Про захист прав споживачів», споживачі під час укладення, зміни, виконання та припинення договорів щодо отримання (придбання, замовлення тощо) будь-якого виробу (товару), роботи чи послуги, а також при

використанні продукції, яка реалізується на території України, для задоволення своїх особистих потреб мають право, зокрема на необхідну, доступну, достовірну та своєчасну інформацію державною мовою про продукцію, її кількість, якість, асортимент, її виробника (виконавця, продавця) відповідно до Закону та обслуговування державною мовою відповідно до Закону.

Також Звертаю вашу увагу на те, що з 16 січня 2021 року набирає чинності стаття 30 Закону, яка стосується використання державної мови у сфері обслуговування споживачів, згідно з якою мовою обслуговування споживачів в Україні є державна мова.

Рекомендації
Уповноваженого із захисту державної мови
щодо застосування державної мови у діяльності закладів освіти всіх
форм власності

1. Відповідно до частини першої статті 21 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (далі – Закон) та відповідно до частини першої статті 7 Закону України «Про освіту», **мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова**. У цій же статті Закону зазначено, що держава гарантує кожному громадянину України право на здобуття формальної освіти на всіх рівнях (дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої), а також позашкільної та післядипломної освіти державною мовою в державних і комунальних закладах освіти.

Згідно з пунктами 13, 14 та 16 частини першої статті 9 Закону **володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків зобов'язані** керівники закладів освіти всіх форм власності, педагогічні, науково-педагогічні і наукові працівники, крім іноземців чи осіб без громадянства, які запрошені до закладів освіти та/або наукових установ та працюють на тимчасовій основі як наукові, педагогічні, науково-педагогічні працівники або викладачі іноземної мови, посадові та службові особи підприємств, установ і організацій державної і комунальної форм власності.

2. Відповідно до частини першої статті 12 Закону робочою мовою діяльності підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності, у тому числі мовою засідань, заходів, зустрічей та мовою робочого спілкування, є державна мова.

3. Також частина перша статті 7 Закону України «Про позашкільну освіту» визначає загальні вимоги до мови позашкільної освіти. Такою мовою визначена державна (українська) мова. Разом з тим, частина друга цієї статті визначає, що особливості застосування мов у позашкільній освіті визначає Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Особливості використання мов в окремих видах та на окремих рівнях освіти визначаються спеціальними законами.

Законами України «Про освіту» та «Про позашкільну освіту» інших, порівняно із Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» особливостей використання державної мови під час здійснення навчально-виховного процесу у закладах позашкільної освіти, зокрема, приватних, не встановлено.

Крім того, Міністерство освіти і науки України у листі від 17 вересня 2019 року

№ 1/9-581 зазначило, що державна мова має використовуватися в рамках освітнього процесу, під час проведення навчальних занять (крім занять з навчальних предметів, які згідно з освітньою програмою закладу освіти

викладаються іноземними мовами або мовами корінних народів і національних меншин), у спілкуванні вчителів, викладачів, іншого персоналу закладів освіти як зі здобувачами освіти (вихованцями), так і між собою.

Водночас, слід звернути увагу, що відповідно до статті 10 Закону України «Про освіту» позашкільна освіта є невід’ємним складником системи освіти.

Відповідно до пунктів 18 та 27 частини першої статті 1 Закону України «Про освіту» дії суб’єкта освітньої діяльності-фізичної особи, закладу освіти, підприємства, установи, організації, спрямовані на досягнення здобувачем освіти очікуваних результатів навчання є освітніми послугами. Тому на навчально-виховний процес у закладах позашкільної освіти, а також іншими суб’єктами, зазначеними у статті 14 Закону України «Про освіту» поширюються в тому числі норми Закону України «Про захист прав споживачів», а також Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» в частині використання державної мови у сфері обслуговування споживачів.

Зокрема, пункт 4¹ частини першої статті 4 Закону України «Про захист прав споживачів» надає та гарантує споживачеві право на обслуговування державною мовою відповідно до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

З 16 січня 2021 року набирає чинності стаття 30 Закону, яка стосується використання державної мови у сфері обслуговування споживачів. Відповідно до норм зазначеної статті **мовою обслуговування споживачів в Україні є державна мова**. Підприємства, установи та організації всіх форм власності, фізичні особи-підприємці, інші суб’єкти господарювання, що обслуговують споживачів здійснюють обслуговування та надають інформацію про товари (послуги), у тому числі через інтернет-магазини та інтернет-каталоги, державною мовою. **Інформація про товари та послуги на території України надається державною мовою**. Виробники (виконавці, продавці) в Україні всіх форм власності надають споживачам інформацію про вироби (товари), роботи чи послуги державною мовою. Інформація про вироби (товари), роботи чи послуги доводиться до відома споживача в порядку, у спосіб та в обсязі, що визначені Законом України «Про захист прав споживачів».

Виходячи з вищевикладеного, з 16 січня 2021 р. будь-яка особа має право вимагати здійснення навчально-виховного процесу державною мовою, у тому числі у гуртках та секціях, незалежно від форми власності закладу позашкільної освіти, у якому діє такий гурток або секція.

4. Частиною шостою статті 27 Закону визначено, що **інтернет-представництва (в тому числі веб-сайти, веб-сторінки в соціальних мережах) підприємств, установ і організацій державної і комунальної форм власності виконуються державною мовою**. Версія інтернет-представництва державною мовою повинна мати не менше за обсягом та змістом інформації, ніж іншомовні версії, та завантажуватись за замовчуванням для користувачів в Україні (зазначена норма набирає чинності з 16.07.2022).

5. Відповідно до статті 13 Закону **мовою локальних актів, що регулюють діяльність підприємств, установ та організацій державної і**

комунальної форм власності, є державна мова. Підприємства, установи та організації державної і комунальної форм власності беруть до розгляду документи, складені державною мовою, крім випадків, визначених Законом. Відповіді на звернення фізичних та юридичних осіб до підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності надаються державною мовою, якщо інше не встановлено Законом.

Згідно із нормами статей 37 та 38 Закону **мовою листування юридичних осіб, зареєстрованих в Україні, з підприємствами, установами та організаціями державної і комунальної форм власності в Україні є державна мова. На звернення, викладені державною мовою, юридичні особи, зареєстровані в Україні, надають відповідь державною мовою.**

6. Також звертаю увагу, що відповідно до статті 28 Закону **інформація для загального ознайомлення (оголошення, зокрема ті, які містять публічну пропозицію укласти договір, показники, вказівники, вивіски, повідомлення, написи та інша публічно розміщена текстова, візуальна і звукова інформація, що використовується або може використовуватися для інформування необмеженого кола осіб про товари, роботи, послуги, певних суб'єктів господарювання, посадових, службових осіб підприємств або органів державної влади, органів місцевого самоврядування) подається державною мовою, якщо інше не встановлено Законом.**

7. Відповідно до частини першої статті 29 Закону **мовою публічних заходів є державна мова.** Публічними заходами є, зокрема, збори, конференції, мітинги, виставки, навчальні курси, семінари, тренінги, дискусії, форуми, інші заходи, доступні або відкриті для учасників таких заходів вільно чи за запрошенням, за плату чи безоплатно, постійно, періодично, одноразово або час від часу, що організовуються повністю або частково органами державної влади, органами місцевого самоврядування, державними установами, організаціями, а також суб'єктами господарювання, власниками (засновниками, учасниками, акціонерами) яких є держава або територіальна громада незалежно від частки цієї власності.

8. Відповідно до статті 20 Закону **трудові договори в Україні укладаються державною мовою, що не перешкоджає використовувати сторонам трудового договору його переклад.**

9. Відповідно до статті 32 Закону **мовою реклами є державна мова.**

10. Відповідно до частин третьої та четвертої статті 27 Закону **у роботі органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій державної і комунальної форм власності використовуються винятково комп'ютерні програми з користувацьким інтерфейсом державною мовою. Під час закупівлі комп'ютерних програм для органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій державної і комунальної форм власності обов'язковою умовою є наявність користувацького інтерфейсу державною мовою.**

**Рекомендації Уповноваженого із захисту державної мови
щодо норм Закону України «Про забезпечення функціонування
української мови як державної», які стосуються обов'язкового
застосування державної мови у діяльності органів державної влади,
підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм
власності та у сфері освіти**

1. Відповідно до частини першої статті 21 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (далі – Закон) та відповідно до частини першої статті 7 Закону України «Про освіту», **мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова**. У цій же статті Закону зазначено, що держава гарантує кожному громадянину України право на здобуття формальної освіти на всіх рівнях (дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої), а також позашкільної та післядипломної освіти державною мовою в державних і комунальних закладах освіти.

2. Згідно з пунктами 1, 3, 13, 14 та 16 частини першої статті 9 Закону **володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків зобов'язані** члени Кабінету Міністрів України, перші заступники та заступники міністрів, керівники інших центральних органів виконавчої влади та їх заступники, державні службовці, керівники закладів освіти всіх форм власності, педагогічні, науково-педагогічні і наукові працівники, крім іноземців чи осіб без громадянства, які запрошені до закладів освіти та/або наукових установ та працюють на тимчасовій основі як наукові, педагогічні, науково-педагогічні працівники або викладачі іноземної мови, посадові та службові особи підприємств, установ і організацій державної і комунальної форм власності.

Відповідно до частини першої статті 12 Закону робочою мовою діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності, у тому числі мовою засідань, заходів, зустрічей та мовою робочого спілкування, є державна мова.

3. Частиною шостою статті 27 Закону визначено, що **інтернет-представництва (в тому числі веб-сайти, веб-сторінки в соціальних мережах) органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій державної і комунальної форм власності виконуються державною мовою**. Версія інтернет-представництва державною мовою повинна мати не менше за обсягом та змістом інформації, ніж іншомовні версії, та завантажуватись за замовчуванням для користувачів в Україні.

Звертаю також увагу на те, що відповідно до вимог пункту 16 Порядку оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04 січня 2002 р. № 3, **наявність української версії веб-сайтів (сторінок) органів**

влади є обов'язковою, а інформація на офіційних веб-сайтах (веб-порталах) подається українською мовою.

З огляду на це, наголошую на необхідності наявності у всіх органів державної влади, їх територіальних органів, органів місцевого самоврядування, а також підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності веб-сайтів (веб-сторінок) у мережі Інтернет державною мовою.

4. Відповідно до статті 13 Закону мовою нормативно-правових актів і актів індивідуальної дії, діловодства і документообігу органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування є державна мова. Мовою локальних актів, що регулюють діяльність підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності, є державна мова. Органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації державної і комунальної форм власності беруть до розгляду документи, складені державною мовою, крім випадків, визначених Законом. Відповіді на звернення фізичних та юридичних осіб до органів державної влади, органів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності надаються державною мовою, якщо інше не встановлено Законом.

5. Також звертаю увагу, що відповідно до статті 28 Закону інформація для загального ознайомлення (оголошення, зокрема ті, які містять публічну пропозицію укласти договір, показники, вказівники, вивіски, повідомлення, написи та інша публічно розміщена текстова, візуальна і звукова інформація, що використовується або може використовуватися для інформування необмеженого кола осіб про товари, роботи, послуги, певних суб'єктів господарювання, посадових, службових осіб підприємств або органів державної влади, органів місцевого самоврядування) подається державною мовою, якщо інше не встановлено Законом.

6. Відповідно до частин третьої та четвертої статті 27 Закону у роботі органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій державної і комунальної форм власності використовуються винятково комп'ютерні програми з користувацьким інтерфейсом державною мовою. Під час закупівлі комп'ютерних програм для органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій державної і комунальної форм власності

обов'язковою умовою є наявність користувацького інтерфейсу державною мовою.

7. Відповідно до частини першої статті 29 Закону мовою публічних заходів є державна мова. Публічними заходами є, зокрема, збори, конференції, мітинги, виставки, навчальні курси, семінари, тренінги, дискусії, форуми, інші заходи, доступні або відкриті для учасників таких заходів вільно чи за запрошенням, за плату чи безоплатно, постійно, періодично, одноразово або час від часу, що організовуються повністю або частково органами

державної влади, органами місцевого самоврядування, державними установами, організаціями, а також суб'єктами господарювання, власниками (засновниками, учасниками, акціонерами) яких є держава або територіальна громада незалежно від частки цієї власності.

8. Додатково звертаю увагу, що з 16 січня 2021 року набирає чинності стаття 30 Закону, яка стосується використання державної мови у сфері обслуговування споживачів. Відповідно до норм статті 30 Закону **мовою обслуговування споживачів в Україні є державна мова**. Підприємства, установи та організації всіх форм власності, фізичні особи-підприємці, інші суб'єкти господарювання, що обслуговують споживачів здійснюють обслуговування та надають інформацію про товари (послуги), у тому числі через інтернет-магазини та інтернет-каталоги, державною мовою. **Інформація про товари та послуги на території України надається державною мовою**. Виробники (виконавці, продавці) в Україні всіх форм власності надають споживачам інформацію про вироби (товари), роботи чи послуги державною мовою. Інформація про вироби (товари), роботи чи послуги доводиться до відома споживача в порядку, у спосіб та в обсязі, що визначені Законом України «Про захист прав споживачів».

У разі якщо, крім державної, інформація про товари та послуги надається також іншими мовами, обсяг інформації про товари та послуги державною мовою не може бути меншими за обов'язковий обсяг інформації згідно з вимогами, встановленими Законом України «Про захист прав споживачів». На прохання клієнта його персональне обслуговування може здійснюватися також іншою мовою, прийнятною для сторін.

9. Частина перша статті 7 Закону України «Про позашкільну освіту» визначає загальні вимоги до мови позашкільної освіти. Такою мовою визначена державна (українська) мова. Разом з тим, частина друга цієї статті визначає, що особливості застосування мов у позашкільній освіті визначає Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Особливості використання мов в окремих видах та на окремих рівнях освіти визначаються спеціальними законами.

Законами України «Про освіту» та «Про позашкільну освіту» інших, порівняно із Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» особливостей використання державної мови під час здійснення навчально-виховного процесу у закладах позашкільної освіти, зокрема, приватних, не встановлено.

Водночас, слід звернути увагу, що відповідно до статті 10 Закону України «Про освіту» позашкільна освіта є невід'ємним складником системи освіти.

Відповідно до пунктів 18 та 27 ст. 1 Закону України «Про освіту» дії суб'єкта освітньої діяльності-фізичної особи, закладу освіти, підприємства, установи, організації, спрямовані на досягнення здобувачем освіти очікуваних результатів навчання є освітніми послугами. Тому на навчально-виховний процес у закладах позашкільної освіти, а також іншими суб'єктами, зазначеними у статті 14 Закону України «Про освіту» поширюються в тому числі норми Закону України «Про захист прав споживачів», а також Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» в

частині використання державної мови у сфері обслуговування споживачів.

Зокрема, пункт 41 частини першої статті 4 Закону України «Про захист прав споживачів» надає та гарантує споживачеві право на обслуговування державною мовою відповідно до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

Виходячи з вищевикладеного, з 16 січня 2021 р. будь-яка особа має право вимагати здійснення навчально-виховного процесу у гуртках та секціях державною мовою незалежно від форми власності закладу позашкільної освіти, у якому діє такий гурток або секція.

10. Відповідно до статті 20 Закону **трудові договори в Україні укладаються державною мовою**, що не перешкоджає використовувати сторонам трудового договору його переклад.

11. Згідно із нормами статей 37 та 38 Закону **мовою листування юридичних осіб, зареєстрованих в Україні, з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями державної і комунальної форм власності в Україні є державна мова. На звернення, викладені державною мовою, юридичні особи, зареєстровані в Україні, надають відповідь державною мовою.**

12. Відповідно до статті 32 Закону **мовою реклами є державна мова.**